

De smoes

Uitgeverij Eenvoudig Communiceren | Lezen voor Iedereen

www.eenvoudigcommuniceren.nl

www.lezenvooriedereen.be

De smoes is het vierde deel in de spannende, twintigdelige reeks *BoekenBoeien*. In deze serie zijn woorden verwerkt uit de *Basislijst Schooltaalwoorden umbo*. Leerlingen maken zo spelenderwijs kennis met woorden die van groot belang zijn bij de schoolvakken biologie, economie, wiskunde, natuurkunde en mens & maatschappij. De reeks *BoekenBoeien* bevat alle 1600 woorden uit de *Basislijst Schooltaalwoorden umbo*, gemiddeld 80 woorden per deel. **In *De smoes* staan woorden uit de categorie mens & maatschappij en de categorie algemeen.** De *Basislijst Schooltaalwoorden umbo* is samengesteld door het Instituut voor Taalonderzoek en Taalonderwijs Amsterdam (ITTA), onderdeel van de Universiteit van Amsterdam, in opdracht van Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling Amsterdam. Meer informatie: www.itta.uva.nl.

De serie *BoekenBoeien* is breed inzetbaar, en leent zich uitstekend voor zowel individueel als klassikaal en/of schoolbreed lezen. Drie keer per week twintig minuten lezen is voor leerlingen al voldoende om vooruitgang te boeken in leesvaardigheid en tekstbegrip.

www.boekenboeien.nl | www.boekenboeien.be

Naar een idee van Marian Hoefnagel en Helene Bakker

Tekst: Marie-Monique van Kempen

Vormgeving: Uitgeverij Eenvoudig Communiceren

© Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, Amsterdam

Eerste druk: 2011

Tweede, herziene druk: 2015

Derde druk: 2023

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978 90 8696 126 9

De smoes

Marie-Monique van Kempen

Dit boek heeft het keurmerk Makkelijk Lezen

Voorwoord

Welkom bij *BoekenBoeien*: twintig spannende boeken die lekker makkelijk lezen. *BoekenBoeien* is geen gewone boekenreeks, er is iets bijzonders mee aan de hand. In elk verhaal staan namelijk ongeveer 80 woorden uit de *Basislijst Schooltaalwoorden umbo*.

In de *Basislijst Schooltaalwoorden umbo* staan woorden die je nodig hebt om de lessen op school goed te snappen. En voor later zijn ze natuurlijk ook handig.

De schooltaalwoorden in dit boek staan *schuingedrukt*. Sommige woorden ken je misschien al. Of je begrijpt de betekenis zodra je de rest van de zin leest. Zitten er woorden tussen die je nog niet kent? Zoek dan de betekenis op in de woordenlijst. Die vind je op bladzijde 62.

In totaal bestaat de *Basislijst Schooltaalwoorden umbo* uit 1600 woorden. Ze zijn ingedeeld in zes categorieën: algemeen, wiskunde, biologie, natuurkunde, economie en mens & maatschappij. In *De smoes* staan woorden uit de categorie mens & maatschappij en de categorie algemeen.

Wist je dat lezen makkelijker wordt als je het vaak doet? Met drie keer twintig minuten per week merk je al een groot verschil. En de reeks *BoekenBoeien* bestaat uit maar liefst twintig delen. Dus mogelijkheden genoeg om te oefenen.

1

‘Je bent te laat!’

Ja, dat weet ik ook wel, denkt Kyra, maar ze houdt haar mond.

Ze doet haar jas uit en kijkt naar de oude man die in zijn stoel zit.

Hij broemt nog wat, maar zijn ogen staan vriendelijk.

‘Goede morgen meneer Promes, ik ga meteen aan de slag.’

Kyra loopt door naar de keuken en pakt de *benodigde* schoonmaakspullen.

Emmer, spons, doekjes en allesreiniger.

Eerst gaat ze de badkamer schoonmaken.

Ze werkt snel, want ze moet *zich houden aan* haar werkschema.

Soms voelt ze zich net een *slaaf*.

Om op tijd klaar te zijn heeft ze maar een kwartier om de woonkamer en de slaapkamer te zuigen.

Dat lukt meestal wel, *desnoods* slaat ze het zuigen onder het bed een weekje over.

Daarna stoft ze de spulletjes af in de woonkamer.

Meneer Promes heeft een verzameling bijzondere stenen en antieke beeldjes.

Vooraf die beeldjes schijnen waardevol te zijn.

Afstoffen vindt Kyra het fijnste klusje om te doen.

Als laatste doet ze de keuken.

Meneer Promes komt de keuken in schuifelen met een brief in zijn hand. Hij komt op het juiste *tijdstip*, want Kyra is net klaar met dweilen.

‘Voorzichtig, meneer Promes. Het is hier glad, de vloer is nog nat. We gaan naar de kamer. Moet ik u de brief voorlezen?’
Dat de brief uit Suriname komt, ziet Kyra direct aan de mooie postzegels.

Zijzelf krijgt iedere maand een brief van haar moeder uit Paramaribo. Mama beschrijft in geuren en kleuren hoe het thuis gaat. En Kyra ziet in gedachten hoe oma op de veranda in haar schommelstoel zit, en de kousenband snijdt voor het eten. Hoe haar broertjes Marwin en Winston buiten spelen op het veldje achter het huis. Natuurlijk rennen ze achter een bal aan. En dan de baby’s van haar grote zus Maurena. In augustus is Maurena bevallen van een tweeling. Kyra heeft foto’s van de meisjes boven haar bed hangen. Ze lijken als twee druppels water op elkaar, ze zijn zo schattig! Maurena heeft een paar jaar geleden in Nederland eerst een mbo- en daarna een hbo-diploma gehaald. En nu werkt ze in Suriname in een opvanghuis voor moeders en kinderen, als *sociaal-maatschappelijk* werker. Mama past op de tweeling als Maurena naar haar werk is.

De brieven van mama wil Kyra altijd eerst snel *doorlezen*, gewoon om te weten wat voor nieuws ze heeft. Daarna gaat ze op haar bed liggen en leest ze de brief nog eens rustig over.

Ze snuift via de brief de geur van mama op, en dan droomt ze weg.
Dat voelt fijn en warm vanbinnen.
Maar denken aan thuis doet ook pijn.
En soms is de pijn vanbinnen zo erg, dat Kyra een paar dagen ziek van verdriet is.
In zo'n *periode* van heimwee voelt ze zich heel erg alleen.
Eigenlijk wil ze dan niets meer.
Ja, ze wil dan weg uit dit koude land en gewoon weer terug naar huis.
Maar ze weet ook dat *in de loop van* de week de pijn langzaam weer wegtrekt.
En ze wil hier haar diploma halen, net zoals Maurena dat heeft gedaan.

'Ja. Kijk, ik geloof dat hier iets bijzonders staat.'
Meneer Promes haalt een dun velletje luchtpostpapier uit de envelop. En een foto.
Zijn hand bibbert een beetje.
De foto valt op de grond en Kyra bukt om de foto te pakken.
Ze wil de foto al teruggeven, als haar oog op iets valt.
Een rode vlek, op een verder wat grijsig plaatje.
Maar meneer Promes grist de foto uit haar hand, zonder dat ze goed heeft kunnen zien wat er op staat.
Hij stopt de foto in de binnenzak van zijn jasje.
Ze kijkt verbaasd, zo kent ze meneer Promes niet.
Over het algemeen is hij rustig en bedachtzaam.
Traag en bibberig zoals oude mensen zijn.

Meneer Promes doet alsof er niets gebeurd is.
'Kom kind, ik heb je hulp nodig.
Hier staat iets geschreven en ik kan het niet lezen
met mijn oude ogen. Lees eens voor wat daar staat.'
Hij geeft haar de brief en wijst aan wat ze moet
lezen.
De brief is met vulpen geschreven in een mooi
gelijkmatig handschrift.
Enkele regels zijn nat geworden en niet zo
makkelijk leesbaar doordat de inkt is uitgelopen.
Het lijkt wel door druppels van tranen.
Maar Kyra kan toch ontcijferen wat er staat,
en leest met rustige stem:

*'Het zou mij intens gelukkig maken om de
spullen persoonlijk aan je te kunnen overhandigen.
Dierbare Edgar, kom naar me toe en neem wat je
toebehoort in ontvangst.
De vlucht is geboekt. Ik verwacht ...'*

Kyra wil verder lezen.
Maar weer grist meneer Promes de brief uit haar
hand.
'Dank je wel. Nu weet ik wat Amélie van me wil.'
Kyra begrijpt er niets van.
Ze zit wat ongemakkelijk op de bank, met meneer
Promes naast haar.
Hij vouwt de brief weer op.
'Gaat u binnenkort naar Suriname?', vraagt ze
voorzichtig.
Ze kijkt ondertussen op haar horloge, want ze moet
de tijd in de gaten houden.

Straks krijgt ze problemen als ze te laat bij haar volgende cliënt komt.
Meneer Promes ziet dat Kyra zenuwachtig naar de klok kijkt.
Hij staat langzaam op.
‘Nee kind, ik ben te oud om te reizen.
Ik ga in geen *geval* meer vliegen, en Amélie wil niet hiernaartoe komen.
Maar ik bedenk nog wel wat. Ga jij nu maar, het is tijd.’
Meneer Promes schuifelt richting de voordeur.
Kyra pakt haar jas en loopt met hem mee.
Onverwacht pakt meneer Promes haar arm.
Kyra schrikt, het doet zelfs een beetje pijn en ze trekt voorzichtig haar arm los.
Meneer Promes strijkt dan even langs haar arm en kijkt haar met warme blik aan.
‘Misschien kun jij wel in mijn plaats gaan?’, fluistert hij.
Kyra begrijpt niet wat hij bedoelt.
Maar meneer Promes heeft de deur al geopend en duwt haar zachtjes naar buiten.

2

Als een gek sjeest Kyra door de stad.
Buiten adem komt ze tien minuten later bij meneer Wormer aan.
Automatisch doet ze haar werk. Afwassen, stofzuigen, dweilen.
Maar ze is er met haar gedachten niet bij.
Ze moet steeds denken aan wat meneer Promes zei: 'Misschien kun jij wel in mijn plaats gaan.'
Naar Suriname gaan lijkt haar heerlijk.
Maar dat kan helemaal niet. Ze heeft geen geld.
Ze heeft dan wel *betaald werk*, tien uur per week bij de thuiszorg, maar ze moet iedere cent omdraaien om rond te komen.
Aan *sparen* komt ze echt niet toe.
Sinds een paar maanden heeft ze dit baantje, wat ze gelukkig goed kan combineren met school.
Het is leuk werk, want Kyra houdt wel van schoonmaken.
Ze werkt veel bij oude mensen. Dat komt door de *vergrijzing* in Nederland.
Met sommige cliënten kan ze goed overweg.
Zoals met meneer Promes.
Hij is ontzettend aardig en met hem kan ze fijn praten.
Het lijkt wel of hij voelt hoe eenzaam ze soms is.
Als ze bij hem klaar is met schoonmaken, blijft ze vaak nog een halfuurtje plakken.
Gewoon voor de gezelligheid. Ze praten over Suriname, over haar buurt, over thuis.

Dat voelt heel vertrouwd.

Vandaag kon dat niet, omdat ze nog naar meneer Wormer moest.

Meneer Wormer is ook vriendelijk, maar daar voert ze niet zulke gesprekken mee. Hij is een stille Nederlandse man, die niet veel zegt.

Ze moet *realistisch* zijn en niet gaan dromen over Suriname. Maar toch ... de woorden van meneer Promes laten haar niet los.

Wat zou ze graag mama en oma weer zien.

En wat zou ze graag even de baby's vasthouden en knuffelen. Ze slikt. Ze wil niet huilen.

Want ze weet dat als ze eenmaal met huilen begint, de *sluizen* pas goed open gaan. Dan huilt ze emmers vol!

's Middags heeft Kyra afgesproken met Caroline, een meisje uit haar klas.

Ze moeten een presentatie voorbereiden.

Ze hebben al een paar keer eerder samengewerkt.

In het begin was dat wel wennen, want Kyra werkt eigenlijk liever alleen.

Maar met Caroline kan ze serieus werken.

Meestal gaat Kyra naar Caroline. Die woont in een groot huis, met haar ouders en broer.

Maar vandaag komt Caroline voor het eerst bij haar.

Kyra vindt het best spannend, want ze heeft bijna nooit visite. Als de bel gaat, kijkt Kyra nog snel even rond in haar zolderkamer.

Ja, het ziet er gezellig uit.

Ze rent de vier trappen af en opent de voordeur. Verbaasd kijkt Kyra als niet Caroline daar staat, maar een lange jongen.

‘Morgen om drie uur moet je bij Promes zijn.

Die ouwe, je weet wel’, zegt hij kortaf.

‘Meneer Promes? Maar morgenmiddag zit ik tot vier uur op school. Dan kan ik helemaal niet.

Waarom eigenlijk? En wie ben jij?’

Maar de jongen is weggelopen en roept alleen nog: ‘Zorg gewoon dat je er bent.’

Kyra wil hem achterna gaan, maar hij is de hoek al om.

‘Hé, sta je op de uitkijk?’

Ze kijkt in het lachende gezicht van Caroline, die van de andere kant is aan komen fietsen.

‘Is dat je liefje? Ik wist niet dat je een vriendje had.’

‘Ik héb geen vriend. En al helemaal niet deze rare slungel!’

En dan barsten ze in lachen uit, terwijl Caroline haar fiets op slot zet.

‘Gezellig dat je er bent. Je moet wel vier trappen op, hoor!’

Kyra loopt voorop. Hijgend staan ze even later boven.

‘Joh, wat een leuke kamer.’

Caroline trekt haar jas uit en loopt de kamer verder in. ‘Is dat je familie?’

Caroline wijst naar de foto’s die boven het bed aan de muur hangen.

Kyra straalt als ze mama, oma, haar broertjes en de baby’s van Maurena aanwijst.

‘Wat een dropjes!’, roept Caroline vertederd bij het zien van de tweeling.

Via de foto's aan de muur, *maakt* Caroline *kennis met* de familie van Kyra in Suriname. Caroline weet natuurlijk niets van haar *achtergrond*, haar *cultuur* en van de Surinaamse *gewoontes*.

Maar door de foto's wordt Caroline nieuwsgierig. 'Waarom ben je eigenlijk naar Nederland gekomen? Ben je een *asielzoeker*?'

Kyra moet lachen.

'Nee, ik ben geen asielzoeker. Ik ben niet gevlucht uit mijn land. Wel moest ik vanuit Paramaribo een verblijfsvergunning aanvragen.

Want ik heb de Surinaamse *nationaliteit* en dan mag je niet zomaar in Nederland komen wonen. Ik heb een tijdelijke verblijfsvergunning gekregen, zodat ik mijn school kan afmaken.'

'Ben je dan een emigrant?'

'Nee, want ik wil hier niet voor altijd blijven.

Mijn oom en tante zijn wel *geëmigreerd*, zij willen niet meer terug naar Suriname. Vooral mijn tante; die gaat niet eens meer op vakantie naar Suriname. Alleen als oma dood zou gaan, dan gaat ze natuurlijk wel terug voor de begrafenis.'

Kyra zucht. Ze weet dat tante Sandra, mama's zus, is weggegaan omdat ze het niet eens was met de politiek in Suriname. Dat is lang geleden, en Kyra weet eigenlijk ook niet goed wat er toen precies is gebeurd. Thuis wordt nooit over politiek gesproken. Er is toen wel ruzie geweest tussen mama en tante Sandra.

'Vroeger hoorde Suriname bij Nederland en had iedereen de Nederlandse nationaliteit.

Maar in 1975 werd Suriname onafhankelijk.
Daarom is dat *jaartal* voor ons belangrijk.
Je mocht toen kiezen of je Nederlander wilde
blijven of Surinamer worden.
En zo kwam er een *immigratiegolf* op gang van
Surinamers die in Nederland wilden wonen.
'En jouw familie heeft voor de Surinaamse
nationaliteit gekozen?'

Kyra knikt.

'Weet je, het is best ingewikkeld.
Veel Surinamers zijn weggegaan omdat ze hier in
Nederland betere banen konden krijgen.
Tante Sandra is kinderarts en werkt in het
ziekenhuis vlak bij het park en mijn oom is
advocaat.

Maar zij zijn geen *arbeidsmigranten*.
Zij zijn weggegaan omdat ze het niet eens waren
met de politiek.'

'Is dat die leuke tante bij wie we laatst gegeten
hebben?', vraagt Caroline.

'Ja. Tante Sandra is mijn lievelingstante.
Eerst woonde ik bij haar, tot ik deze kamer kreeg.'
Maar Kyra wil er niet te lang over praten.
Ze voelt zich altijd een beetje schuldig als ze het
gezellig heeft met tante Sandra.
De ruzie tussen mama en tante Sandra is toen
uitgegroeid tot een echt *conflict*.
Nu ze ver van elkaar wonen is de ruzie wat gesust.
En Kyra weet dat ze elkaar ook erg missen.
'Kom, we moeten aan de slag voor school.
Wat gaan we doen?'

3

Tijdens de Engelse les voelt Kyra haar mobiel trillen, maar ze durft niet te kijken wie haar sms't.

Mevrouw Thimpson is behoorlijk streng en ze stuurt je weg als je je mobiel gebruikt.

Onrustig schuift Kyra op haar stoel, ze kan haar aandacht niet bij de les houden.

Even later voelt ze de trilling weer in haar broekzak.

Haar nieuwsgierigheid kan ze nu niet langer bedwingen.

Kyra steekt haar hand op en vraagt of ze naar de wc mag. Op de wc leest ze:

wr blyf je?! moest zu by die ouwe zyn nu hb je n probleem!!

Kyra krijgt het warm.

Dit bericht kan alleen van die lange slungel komen.

Maar hoe komt hij aan haar nummer?

Misschien via meneer Promes.

‘Wie belde je?’, vraagt Caroline na de les.

‘Daarom moest je toch zo nodig naar de wc?’

‘O, een vaag sms’je, niks bijzonders. Br, wat is het koud opeens.’ Kyra knoopt haar jas dicht en zoekt in haar jaszak naar haar fietssleutel. Haar mobiel trilt weer en ze leest:

Itste x! Km nu nr die ouwe!

‘Je bent wel populair hè?’

Caroline kijkt Kyra vragend aan.